

Estetická výchova jako cesta ke každodennosti

Kontext

Výuka probíhá v klasické školní třídě s patnácti lavicemi, v zadní části učebny je větší volný prostor.

Definice estetické výchovy

Estetická výchova je integrací různých předmětů. Zahrnuje nejen výtvarnou, hudební a dramatickou výchovu, ale měla by se zabývat celou oblastí kulturních studií (výběr z oblasti sociologie; sociální, literární a mediální teorie, filmu, kulturní antropologie,...). Na základě těchto průniků různých předmětů jsou studenti schopni estetického vnímání a vlastní tvorby, zajímají se o kulturní dění, navštěvují kulturní akce.

Cíle

- **Vědomostní** – Žák chápe umění jako specifický a nezastupitelný způsob komunikace.
- **Dovednostní** – Žák rozvíjí vlastní tvořivost díky zadaným úkolům. Žák využívá jednoduché a podle vybavení školy i složitější hudební nástroje při individuálních a společných aktivitách přiměřeně svým hudebním schopnostem a dovednostem. Žák je schopen uvědomělé reflexe vlastní tvorby. Žák nalézá, vybírá a uplatňuje odpovídající prostředky pro uskutečňování svých projektů. Žák přemýšlí ve vztahu k uměleckému objektu v širších souvislostech. (např. Kde byste vystavili tyto fotografie?)
- **Sociální** – Žák rozvíjí své komunikační dovednosti formou skupinové práce, díky které rozvíjí i schopnost spolupráce a kooperace.
- **Celkově** – Žák si všímá svého okolí a dokáže vnímat jeho estetické konotace. Žák umí pracovat s fotoaparátem a dalšími současnými přístroji.

Zaměření výukového bloku

Výukový blok je vytvořen pro druhé pololetí druhého ročníku čtyřletého gymnázia (sextu osmiletého gymnázia), pro třídu 26-30 studentů. Zvolily jsme především sociokritické (aktivistické) pojetí kurikula. Výběr témat závisí nejen na RVP, ale také vychází ze současného kulturního dění. Výuka probíhá jednou týdně dvě hodiny (odpoledne – po skončení dětí odchází domů). Výukovému bloku předcházela návštěva výstavy dokumentárních fotografií, následovat bude téma kulturní instituce a jejich přínos.

Hodnocení

Průběžně si zapisujeme aktivitu žáků v hodinách. Pokud žáci nemají zájem a neprojevují dostatečnou aktivitu, budou nuceni napsat esej na námi zadané téma. Pokud i tuto esej odbudou (například jen stáhnou z internetu, budou psát test ze znalostí z učebnice Dějin kultury. Hodnocení bude pouze prospěl a neprospěl. Hodnotíme i odevzdání zadaného úkolu podle předem určených kritérií (včasné odevzdání, splnil, nesplnil). Roli při hodnocení hraje také individuální viditelný pokrok v samostatných pracích, originalita, výtvarný (hudební, dramatický) přednes, přístup k práci a vzájemná spolupráce.

Záměr konkrétní lekce

- Hodina je zaměřena na aktivní zapojení žáků do výuky a bude probíhat formou jak řízené diskuze, tak i samostatné tvorby.
- Rozšíření obzorů nad pojmem. Ne vždy musí dané slovo znamenat jen to, co nás napadne jako první. Proměna pojmu v různých konceptech.
- Práce s technologiemi
- Orientace v kultuře
- Rozvoj fantazie

První blok

- **Administrativa** – příchod do třídy, pozdravíme se se studenty a následně zapíšeme do třídní knihy.
- **Když se řekne schody** – studenty rozdělíme na tři skupinky a zadáme společné téma schody: první skupina dostane za úkol vytvořit pantomimu a přesune se do volné zadní části třídy, druhá skupina se posadí do kroužku u tabule a dostane nástroje z Orffovského instrumentáře (xylofon, metalofon, dřevěná drhla, činelky, hůlky, chrastidla – musejí zhudebnit téma schody (vytvořit krátkou skladbu, poslední skupinka nakreslí na zadané téma obraz - na zemi si rozprostře arch A1 a pracovat bude s olejovými křídami.

Vyučující prochází mezi skupinkami a sleduje, zda se v práci zapojují všichni. Skupinky si projdou všechna stanoviště. Vždy po deseti minutách se vystřídají. Na kresbu mají deset minut. Na skladbu a pantomimu vždy po pěti minutách na přípravu a pak předvedou své dílko třídě. Z těchto malých vystoupení může učitel vytvořit po domluvě záznam a společně si ho mohou za nějaký čas prohlédnout a znovu zhodnotit. Výtvarné práce se vystaví ve třídě.

- Po dokončení aktivity se rozvine diskuze o tom, jaká z aktivit se dělala studentům nejnadhěji, co pro ně bylo nejtěžší, která se jim nejvíce líbila a proč. Co se vám vybaví, když se řekne schody? Po přestávce budeme dělat myšlenkovou mapu, zamyslete se tedy, co byste na ni chtěli napsat.
- **Přestávka** – desetiminutová přestávka
- **Myšlenková mapa** – Vytvoření myšlenkové mapy na téma schody - řízená diskuze. Centrálním pojmem myšlenkové mapy je slovo *schody*, na které postupně nabalujeme další klíčové pojmy. Ty určíme na základě otázek jako: Jak můžeme dělit schody podle materiálu? (dřevěné, kamenné, skleněné, železné..) Podle druhu? (točité, jezdící,..) Po vytvoření základní myšlenkové mapy podle návrhů studentů pokračujeme dalšími otázkami typu: Myslíte, že může existovat i něco jako schody života? Co si pod tímto pojmem představíte? Myslíte si, že se dají schody považovat jistým způsobem za cestu? Kam cesta směřuje? Můžete využít i abstraktní rovinu. Co si představíte pod pojmem schody do nebe? A co schody do pekla?
- **Samostatná tvorba** – Namalujte schody života. Obrázek musí obsahovat jak schody, tak různé fáze života. Zobrazte minulost, přítomnost i budoucnost. Rozdáme papíry velikosti A3 a necháme děti samostatně tvořit.
- **Reflexe a závěr hodiny** – Vybrané obrázky rozložíme po třídě, tak aby si je všichni žáci mohli prohlédnout a diskutujeme nad jejich významem. Používáme otázky typu: Proč tvé schody vedou právě takto a ne třeba obráceně? Podle čeho jsi volil směr a umístění? Kde je na tvém obrázku budoucnost, minulost nebo přítomnost? Co znamená tato část obrázku? V budoucnu budeme pracovat na výzdobě školního schodiště, ke kterému využijeme vaše dnešní práce na téma „schody života“. V přízemí bude narození, v posledním patře pak stáří. Zamyslete se tedy, která část z vaší dnešní kresby se vám zamlouvala natolik, že byste ji tam chtěli vidět.
- **Domácí úkol** – Za domácí úkol si vyberte a vyfoťte schody, kterým jako název můžete přisoudit emocionálně zabarvené přídavné jméno např. smutné schody,

veselé schody, zamilované schody a podobně. Svou fotografii (fotografie) se jménem a názvem zašlete vyučujícímu na email nejpozději 48 hodin (do půlnoci 2. dne před dalším vyučováním). (Můžeme napsat na tabuli a děti upozornit, ať si D.ú. Zapiší.)

Čas	Aktivita	Cíl	Co se děje	Instrukce	Pomůcky
3	Administra tiva	Uklidnění studentů a zápis v třídní knize	Zápis do třídní knihy, pozdravení se s žáky	Uklidnění studentů po přestávce (Posaďte se, kdo chybí)	Třídní kniha
35	Když se řekne schody	Seznámení s tématem, zaktivizová ní studentů, na základě spolupráce v kolektivu vytvořit vlastní dílo	Studenti pracují ve třech skupinách na třech stanovištích, první je výtvarné, druhé hudební a třetí dramatické, postupně se na daných stanovištích prostřídají	Studenty rozdělíme na tři skupiny podle toho, jak sedí za sebou, všechny tři skupiny mají zadáno téma schody, první výtvarná má papír velikosti A1 a olejové pastely, společnými silami, vytvoří za deset minut obraz, druhá skupina má k dispozici Orffovský instrumentář a má za úkol vytvořit krátkou skladbu, třetí skupina pantomimu	- 3x arch papíru A1 - nástroje Orffovského instrumentáře - volný prostor pro dramatizaci
7	Zpětná reflexe	Zamyšlení nad tématem	Řízená diskuze na téma schody	Řízená diskuze na téma schody, vyučující klade otázky a studenti se nad nimi zamýšlejí a diskutují nad nimi	Předem připravené otázky
10	přestávka				
7	Myšlenkov á mapa	Uspořádání volných asociací na základě diskuze z minulé hodiny Dojít ke spojení	Na arch přilepený na tabuli společně vytváříme myšlenkovou mapu Diskuze nad myšlenkovou mapou, řízená pomocí otázek	Postupně zapisujte na papír své nápady a vytvořte možná spojení. Myslíte, že může existovat i něco jako schody života? Co si pod tímto pojmem dokážete představit?	Velký arch papíru přilepený na tabuli, fixy, připravené otázky, nebo ty, které vyplynou z diskuze

		schody života a jejich představě.	směrem ke spojení schody života.		
30	Samostatná tvorba	Každý žák na konci úseku odevzdá „schody svého života“, které samostatně nakreslil na papír A3.	Žáci samostatně tvoří, pomocí pastelů, voskovek, pastelek, apod.	Namalujte schody vašeho života. Obrázek musí obsahovat jak schody, tak i různé fáze života. Zobrazte minulost, přítomnost i budoucnost.	Papíry velikosti A3, pastelky, pastely, voskovky, fixy, apod.
8	Reflexe, závěr hodiny a zadání domácího úkolu	Zadání domácího úkolu. Zamyšlení nad tím co jsme dnes dělali.	Diskuze nad obrázky žáků. Žáci pozorně poslouchají.	Proč tvé schody vedou tímto směrem? Podle čeho jsi volil směr a umístění? Kde je na tvém obrázku budoucnost? Kde minulost nebo přítomnost? Proč jsi to tak namaloval a co to znamená? Vaším úkolem na příště bude vyfotit schody, atd.. Viz. níže	Obrázky žáků, nad kterými vedeme diskuzi.

Druhý blok

- **Administrativa** – příchod do třídy, pozdravíme se se studenty a následně zapíšeme do třídní knihy.
- **Domácí úkol** – (schody - fotografie) V minulé hodině dostali žáci domácí úkol: Vyfotíte schody či schodiště, kterým jako název můžete přisoudit emocionálně zabarvené přídavné jméno např. smutné schody, veselé schody, zamilované schody a podobně. Svou fotografii (fotografie) se jménem a názvem zašlete vyučujícímu na email nejpozději 48 hodin (do půlnoci 2. dne před) před dalším vyučováním. Na začátku hodiny si zopakujeme zadání úkolu a shrneme, jak byl

žáky splněn.

- **Pojmenování a hlasování** – Abychom žáky na začátku hodiny rozpohybovali, připravili jsme papírové archy s miniaturami odevzdaných fotografií (zatím bez názvů a anonymně), které rozvěšíme po třídě. Žáci pak dostanou úkol všechny archy obejít, fotky si prohlédnout a navrhnout „alternativní“ názvy, které na tyto archy zapíší. Souběžně mohou hlasovat - dávat čárku k názvu, který dle jejich názoru nejlépe vystihuje danou fotografii, či který je také napadl jako vhodná alternativa.
- **Promítání s odhalením** – Žáci se opět usadí do lavic. Budeme jednotlivé fotografie promítat a odhalíme název autora, poté vyhodnotíme hlasování alternativních názvů.
- **Přestávka** – desetiminutová přestávka
- **Památná schodiště** – Co se dá považovat za první schody vůbec a kdy myslíte, že vznikly? Které místo se vám vybaví jako první, když se řekne schody? Vzpomněli byste si na nějaké schody, které vám učarovaly? Kde byly a v čem bylo jejich kouzlo? Znáte nějaké zajímavé místo, kde jsou schody tady v Brně? (Svaté schody v Loretě, schody v kostele u sv. Jakuba – DNA šroubovice, ulice Schodová – spojuje Drobného a Černopolní ulici,..) – cílem kladených otázek je seznámit se s městem, ve kterém studenti žijí, hledat jeho esteticky i historicky významná a zajímavá místa.(Poté se s žáky pobavíme nad zajímavými či historickými schodišti v sídle (městě) školy, tady v Brně to jsou např. vřetenová schodiště v kostele sv. Jakuba, Schodová ulice, ... Předpokládáme, že někteří žáci vyfotí i tato místa. Popovídáme si, proč a čím jsou zajímavá.) Co se vám vybaví, když se řekne schody v hudbě? Znáte nějaké písničky ve kterých se objevuje téma „schody“? (Př.:R. Müller – Po schodech, Kabát – Schody, K. Hašler – Po starých zámeckých schodech, K. Kopecký – Takový schody do nebe,..)
- **Volné psaní** – Studenti tuto techniku již zkoušeli, přásto si zopakujeme, co tato činnost obnáší a pustíme se do toho. Žáci mohou buď psát obecně na téma schody, nebo mohou své psaní vztáhnout ke konkrétní fotografii. Na úkol bude vymezen přesný čas. Na pracovním listě mají studenti napsána pravidla, kterých se mají držet.
- **Závěr** – Nejprve zodpovíme otázky k předchozí aktivitě:
Kdo z vás psal po celou dobu? Drželi jste se tématu, nebo jste mysleli na něco jiného? Kolikrát jste se při psaní tzv. zasekli. Zkuste procentuálně určit podíl výplňových prvků typu „nevím jak dál“, „nic mě nenapadá“ atp. Co vám dělalo

potíže? Zaujalo vás něco na pracích spolužáků? Bavila Vás tato aktivita? Máte pocit, že vám něco dala?

Vzhledem k tomu, že jsme nedávno navštívili výstavu dokumentární fotografie, navrhneme studentům, že bychom mohli také uspořádat výstavu. Po předchozí dohodě s vedením školy určíme, zda bude pouze komorního charakteru (ve třídě) či většího rozsahu (v přístupných či reprezentačních prostorách školy).

- Výstava** – Instalace výstavy a všech souvisejících věcí jako jsou pozvánky, plakáty a další, bychom realizovali v projektové výuce. Nyní se formou řízené diskuze zaměříme na to, co vše je potřeba pro takovou výstavu. Budeme využívat i dříve vytvořenou myšlenkovou mapu, nebo vyrobíme zcela novou, kterou později využijeme v projektové výuce. Žáci budou chodit zapisovat na tabuli. V jaké instituci byste takovéto fotografie vystavili? Co myslíte? (Uměleckoprůmyslové muzeum, *foto-galerie, galerie současného umění, galerie mladých, ...*) Co je potřeba, aby se na výstavu přišli lidé podívat? (*Plakáty, pozvánky, reklama, ...*) Vymyslet název výstavy! Rovněž budeme muset vymyslet název improvizované galerie. Součástí výstav bývají tzv. katalogy. Jaké údaje v nich lze nalézt? (*Autory, seznam vystavených děl, ...*). Co všechno o autorovi? (*Životopis, umělecký vývoj, ...*). Takzvaný medailonek. Jedná se o zkrácený životopis se zaměřením na autorovu tvorbu. Každý si zkuste takový medailonek napsat na 5-10 řádků. Můžete si ho trochu přikrášlit, ale nevymýšlejte si příliš. Jako příklad promítneme pár ukázek z výstavních katalogů. Dále bychom tvořili návrhy a provedení plakátů a pozvánek, vyrobili bychom alespoň jeden katalog k výstavě.

Čas	Aktivita	Cíl	Co se děje	Instrukce	Pomůcky
3	administra tiva		Zápis do třídní knihy pozdravení se s žáky	Uklidnění studentů po přestávce(Posaďte se, kdo chybí)	Třídní kniha
3	Domácí úkol	Rozvoj tvůrčích schopností, práce s technikou, orientace ve městě	Zopakování zadání, krátké zhodnocení jeho splnění	žádné	Fotoaparát připojení k internetu a e- mailová schránka
14	Pojmenov ání a hlasování	Rozvíjení fantazie a obrazotvorn	Žáci budou vymýšlet možné názvy fotografií a	Vymyslete k fotografii název dle stejných kritérií jako v domácím úkolu, a	Papír velikosti A4 – A3 s vytištěnými

		osti.	hlasovat o nejlepším názvu	zapište jej na papír k fotografii. Případně udělejte čárku u názvu, který vás napadl také či se vám nejvíc líbí. Mezi archy přecházejte dle libosti a můžete se i vracet, zbytečně se nezdržujte u jednoho archu.	miniaturami fotografií psací potřeby
25	Promítání s odhalením	Vnímání prací spolužáků. Objevení různorodost i možných pohledů	Při společném promítání budeme vyhodnocovat hlasování a odhalíme autora a jeho název.	Posaďte se zpět na místa, teď uvidíme, nakolik se váš název shoduje s názvem autora.	Dataprojektor, hlasovací archy
10	Přestávka				
15	Památná schodiště	Orientace ve vlastním městě, hudbě či jiných tvůrčích oborech	Představíme žákům některá důležitá schodiště v hudbě, ve městě (v místě školy či blízkém okolí), předpokládáme, že některá se objeví v domácím úkolu žáků.	Podívejte se na následující obrázek. Víte kde je toto schodiště? Víte proč je důležité? ...	dataprojektor
15	Volné psaní	Uvolnění fantazie, rozvoj obrazotvorn osti a slovesnosti. Odstranění strachu ze psaní textů vůbec.	Vysvětlíme o co se jedná	Pište na téma schody. (čas odvodíme dle toho, jak dlouho nám budou trvat instrukce a zodpovězení případných dotazů)	Papír tužka

		Psaní jako prostředek zábavy.			
10	Závěr	Reflexe předchozí aktivity – diskuze nakolik se studentům dařila či nedařila. A k čemu ji můžeme využít.	Ptáme se žáků na konkrétní otázky týkající se úkolu a společně nad nimi diskutujeme	Otázky: Nakolik se vám dařilo psát po celou dobu. Drželi jste se tématu, nebo jste přemýšleli nad něčím jiným. Kolikrát jste se při psaní tzv. zasekli. Zkuste procentuálně určit podíl výplňových prvků typu „nevím jak dál“, „nic mě nenapadá“ atp.	Díla vytvořená při výuce
5	Výstava	Aktivizace žáků, prostor pro kreativitu, přemýšlení v širších souvislostech, praktické „ošahání“ fungování instituce.	Navrhne žákům možnost uspořádání výstavy z jejich fotografií, případně i dalších prací. S přípravou a plánováním výstavy budeme pokračovat v projektové výchově.	Fotografie se vám moc povedly. Máte zájem uspořádat jejich výstavu v rámci projektové výuky? Můžeme pozvat rodiče, kamarády, jiné třídy a další hosty.	Tabule, křída/fix

Použitá literatura:

1. MAZAL, Ferdinand. *Hry a hraní pohledem ŠVP*. Olomouc : Hanex, 2007.
2. HERMOCHOVÁ, Soňa; SMOLÍK, Jan; NEUMAN, Jan. *Hry do kapsy : sociálně psychologické, motorické a kreativní hry*. Praha : Portál, 2004.
3. Metodický portál: www.rvp.cz
4. ZACHOVÁ, Libuše. *Integrační procesy ve výtvarné výchově*. Hradec Králové: Gaudeaums, 2000.
5. Jůva, Vladimír: *Estetická výchova. Vývoj - pojetí - perspektivy*. Paido:

Brno, 1995.

6. Jůva, Vladimír: *Estetická výchova*. UJEP v Brně: Brno, 1970.

Volné psaní

Pište po celou dobu vše, co vás k tématu „schody“ nebo k vybrané fotografii napadá.

- Pište souvislý text, ne pouze hesla nebo body.
- Nevracejte se k již napsanému textu.
- Pokud Vás již nic nenapadá, klidně to do textu napište, případně i věty, které k tématu nejsou... například: „Ve třídě je dusno.“, „Nevím jak dál pokračovat.“ Snažte se ale vrátit zpět k zadanému tématu.
- Nezáleží na pravopisu nebo stylistice. Text neopravujte.
- Pokud nebudete chtít, nikdo váš text číst nebude.

...místo pro váš text

K obrázkům doplňte názvy míst a další informace dle vlastního uvážení

